

Elektronski magazin za religijsku kulturu

Izvor

ISSN 2335-089X (Online)

Broj 1, avgust 2014.

REČ UREDNIKA

DRUŠTVO

Društvo kao izvor morala

KNJIŽEVNOST

U potrazi za istinom

TAJNE MOLITVE

Odjek šapata

PUT DUŠE

Kako probuditi dušu

SPOMENICI

KULTURE

Tajni pozivi mudrosti
Škola *Han* u Širazu

Porodica je vrlo značajna i uticajna zajednica u društvu koja u velikoj meri određuje pravac razvoja svakog pojedinca. Bez obzira na stručne teorije o društvenim pojmovima i definicijama, porodica je neizbežni temelj svakog društva.

Sociolozi su saglasni da uzrok velikog broja društvenih problema treba tražiti u porodičnom vaspitanju. S druge strane, prosperitetno i umereno društvo takođe crpi blagodati iz porodičnih izvora. Ovaj položaj porodice u društvu značajniji je tim pre što je povezan sa razvojem čoveka u detinjstvu. S obzirom na to da je stepen primanja raznih moralnih vrednosti kod deteta na najvišem mogućem nivou, uloga porodice u razvoju deteta je nezamenljiva.

Uspех porodice u građenju stabilnih ličnosti i u formiranju zdravog društva zavisi od raznih elemenata, među kojima ističemo vaspitanje samih roditelja, njihov međusobni odnos, ispravnu edukaciju dece, uvažavanje njihovih društvenih potreba.

Očito slabljenje položaja porodice u današnjem društvu, koje je sa sobom donelo i smanjenu moralnu vrednost ove društvene institucije, jeste sigurno jedna od najozbiljnijih pretnji svestranom razvoju prosperitetnog i zdravog društva. Ovim problemom se treba na poseban način pozabaviti...

**IZVOR, elektronski magazin
za religijsku kulturu**

ISSN 2335-089X (Online)

Izdavač

Centar za religijske nauke „Kom“
Resavska 76/II, 11000 Beograd

Internet adresa

www.centarkom.rs/izvor

E-mail

izvor@centarkom.rs

Glavni i odgovorni urednik

Dr Tehran Halilović

Redakcija

Dr Tehran Halilović
(Reč urednika, Tajne molitve)
Dr Seid Halilović
(Društvo, Put duše)
Dr Muamer Halilović
(Književnost, Spomenici kulture)

Lektura i korektura

Spomenka Tripković

Dizajn i grafičko uređenje

Centar za religijske nauke „Kom“

Društvo kao izvor morala

Da bi se ponudila trajna rešenja za brojne ekonomske i političke krize modernih društava, obuhvatne stručne i strateške analize moraju sadržati, između ostalog, jasan plan moralnog oplemenjenja društva, porodica i pojedinaca

Moderna društva se suočavaju sa brojnim političkim, ekonomskim i moralnim krizama. Naravno, to ne znači da briljantne rezultate naučnog i tehnološkog razvoja savremenog sveta ne treba ceniti i jasno podržati. Međutim, mnogostruki problemi današnjeg života ne dozvoljavaju čoveku da dovoljno razmišlja o tome koliko društveni život može pozitivno uticati na jačanje morala i ljudske plemenitosti.

Da li je ispravno tvrditi da čovek bez društva uopšte neće moći da se približi savršenstvu ljudskog morala? Potvrđan odgovor na ovo pitanje modernom čoveku može biti donekle čudan, ali upravo takav odgovor jeste jedini ispravan. Da, čovek koji nije u društvu ne može ni pokazati sve svoje moralne vrline, uzvišeno osećanje solidarnosti i plemenitost svoga bića. Društvo je temelj i izvor ljudskog savršenstva.

Zašto onda u modernom svetu ne osećamo uticaj takve duhovne i moralne podrške svog društvenog ambijenta? Zato što društvo sačinjavaju pojedinci, te ako pojedinci i članovi društva ne budu odlučno razmišljali o svom moralnom oplemenjenju, onda ni to društvo neće imati kapacitete da preraste u uzornu

zajednicu. Ovde treba obratiti pažnju na sledeću izuzetno značajnu činjenicu. Moralno vaspitanje svakog pojedinca ne može se sagledati odvojeno od moralnog vaspitanja porodice kao najmanjeg oblika društva. Drugim rečima, ako nemamo jasan plan za moralno oplemenjenje pojedinaca i porodica, onda će biti nemoguće da razmišljamo o pravednom i svestrano naprednom društvu.

Snaga i plemenitost današnjih porodica ogledalo su globalnog stanja našeg društva. Svi odgovorni autoriteti i institucije u regionu, koji određuju programe prosperiteta našeg društva, moraju najpre da se nužno usredsrede na definisanje jasnih smernica moralnog jačanja samih porodica. Ovo nije nešto što bismo smeli prenebregnuti u svojim strateškim planovima. Jer, ako naše porodice budu čvrste, prosperitetne i plemenite, onda ćemo jasno moći da očekujemo da naše društvo bude izvor i temelj moralnog i duhovnog razvoja. U protivnom, naše društvo će biti slabo, poljuljano i kolebljivo, a ljudi u svom društvenom životu neće pronalaziti nikakvu garanciju, niti inspiraciju za odlučno i aktivno učestvovanje u izgradnji poletnog i ponosnog društva.

U potrazi za istinom

Užarenog srca, a hladnog pogleda, stajao je kraj puta. Podjednako je osećao i sreću i tugu. S jedne strane, radovao se zbog toga što je u sebi pronašao istinu, dok je s druge strane bio veoma tužan što je veći deo života proveo na pogrešnom putu

4

IZVOR, elektronski magazin za religijsku kulturu

Duboko uronjen u misli sedeo je na drvenoj stolici. Vatra u kaminu se blago gasila. Zvižduci oluje koja se provlačila kroz šupljine zastarelih dasaka njegove kolibe bili su u sve većoj harmoniji sa melodijom njegovih misli. Koliba je postajala sve hladnija, ali je on bio obuzet svojim mislima do te mere da to nije ni osećao. Kroz mali prozor na drugoj strani sobe videla se gusta šuma koja je u to doba bila prekrivena snegom.

Zimska noć mu je najviše prijala. U njenoj tišini imao je priliku da se ozbiljnije posveti razmišljanjima. Često je sate provodio u tom stanju. Noćima je preferirao tamu, tako da nije palio ni sveću ni lampu. Svetlost vatre koja ga je grejala bila mu je sasvim dovoljna, a kada bi se ona blagovremeno ugasila, s nogu bi ga obarao san. Tako je prolazila skoro svaka zimska noć mladog drvoseče.

Već od detinjstva duboko je razmišljao o svemu što bi video. Drvo pored kojeg bi prolazio, izvor iz kojeg bi punio svoju staru mešinu, nebo i oblaci iznad njega, staza kojom

bi koračao, pa čak i koliba u kojoj je živeo – za njega su predstavljali brojne predmete za razmišljanje. Harmonija prirode uvek ga je ostavljala zapanjenim. Čvrsto je verovao u to da ona ne može biti slučajna, već da se velika istina krije u njoj. Neki glas iz dubina njegovog postojanja došaptavao mu je da takva tajanstvena, monolitna melodija prirode mora ukazivati na jedinstvenu istinu koja se krije iza nje. Ali nije mogao da razotkrije njenu suštinu. Godine je provodio razmišljajući o tome i tragajući za odgovorima na svoja brojna pitanja.

Međutim, ta noć je bila posebna. Naizgled se nije razlikovala od prethodnih, ali njegov svet se nalazio pred velikom prekretnicom. Bio je umoran i obeznađen. Osećao je da nikada neće upoznati istinu čiji glas uporedo čuje iz harmonije prirode, ali i iz dubine samoga sebe. Smatrao je da je ta istina negde daleko od njega. To osećanje napuštenosti i usamljenosti nije mu davalo mira. Te noći nije sklopio oči. U najvećoj tmuni, najзад, doneo je veliku odluku. U staroj kolibi su se začuli njegovi tihi šapati. Odlučno je govo-

rio da je on udaljen od istine, te da je mora potražiti negde daleko.

Odlučio je da krene na putovanje. Bio je uveren u to da svoje misli neće smiriti ukoliko nastavi istim putem kojim je koračao do tada. Zapravo, bio je umoran i uznemiren zbog te statičnosti. Neposredno pred zoru spakovao je nužne stvari, te se upustio u veoma naporno putovanje u potrazi za tajnom istinom, čiji je glas neprestano čuo u dubinama svog srca.

Nije se mnogo udaljio, a ugledao je mladicu koja se previjala na velikoj oluji, ali čiji su koreni bili čvrsto uronjeni u zemlju. Na trenutak je zastao. Gledajući mladicu i njenu borbu s olujom, u dubini svog srca osetio je veliko sažaljenje. Govorio je u sebi:

„Svet ove mladice veoma je ograničen. Pošto su joj koreni uronuli u zemlju, ona se nigde ne može kretati. Njena sudbina je zapečaćena jer je osuđena na nepokretnost. Jedino što ona može, jeste to da se trudi da ne bude uništena u ovakvim olujama. Ona nikada ne može upoznati istinu za kojom ja upravo tragam.“

Ipak, pomislio je da ona može predstavljati simbol njegovog putovanja. Otuda, pored nje je podigao simbolični drveni spomen na kojem je uklesao: „U potrazi za istinom.“ Zatim je nastavio put. Prošle su godine. Drvoseča je izgubio svoju mladalačku snagu, te se odlučio da poslednje godine života provede u svom zavičaju, u kolibi u kojoj je proveo detinjstvo. Pomirio se s tom sudbinom da istinu za kojom je sve vreme čeznuo nikada neće pronaći. Nije bilo lako. Putem kojim je prolazio s velikom nadom, morao je da se vrati sasvim beznađežno. Kada se približio svojoj kolibi, na

trenutak se prisetio mladice koju je godinama ranije zatekao. Upitao se šta li je sa njom bilo. Pošto je veoma dobro poznao kraj u kojem je odrastao, mogao je precizno da pretpostavi gde je pronašao mladicu. Kada je stigao na to mesto, mladicu nije zatekao. Naprotiv, ugledao je snažno drvo koje ranije nije primetio.

Prišao je bliže kako bi se odmorio pod njegovom senkom. Ali, dok je

prilazio drvetu, najednom je zanemio. Nije mogao da poveruje u ono što je svojim očima gledao. Iza snažnog drveta, ugledao je drveni spomen na kojem je pisalo: „U potrazi za istinom.“ Ponovo je pogledao u drvo. Disao je ubrzano. Osećao je veliku promenu u sebi. Svim svojim bićem čuo je glas svog srca, koji je ovoga puta bio mnogo jasniji:

– Sve ove godine, zaboravljao si sebe, drvosečo. Mislio si o nečemu što je oko tebe, a svaki dan si prelazio preko onoga što je u tebi. Svetom koračaš žedan, a bistra voda istine izvire iz tebe samog. Prošetaj malo stazama svog srca! Sigurno ćeš bolje upoznati sebe – osobu s kojom večno putuješ, a koju najmanje poznaješ.

Saznao je da je u njemu skriveno neprocenjivo blago. Svim svojim bićem osetio je da nikada nije bio napušten, već da je u velikom snu upravo on bio otuđen od skrivenog blaga istine unutar sebe. Užarenog srca, a hladnog pogleda, stajao je kraj puta. Podjednako je osećao i sreću i tugu. S jedne strane, radovao se zbog toga što je u sebi pronašao istinu, dok je s druge bio veoma tužan što je veći deo života proveo na pogrešnom putu.

Svetom koračaš žedan, a bistra voda istine izvire iz tebe samog. Prošetaj malo stazama svog srca! Sigurno ćeš bolje upoznati sebe – osobu s kojom večno putuješ, a koju najmanje poznaješ

Odjek šapata

Došaptavanje s višim bićem koje ima neograničenu moć, ne samo da predstavlja veliki duhovni užitek i smirenje za čoveka nego može da otkrije i njegovo mišljenje o raznim pitanjima vezanim za religijska saznanja

6

IZVOR, elektronski magazin za religijsku kulturu

Molitva kao svako drugo obraćanje višem sagovorniku, odnosno kao svaka molba, pored direktnog značenja poruke koja se upućuje iz poštovanja, otkriva mnoge druge osobine onog ko se obraća, tj. govornika. Osim svojih osobina, neizgovorenim rečima u molbi ili molitvi govornik pokazuje i to koliko poznaje i uvažava sagovornika, odnosno njegov položaj.

Kada je reč o molitvama upućenim Bogu, s obzirom na to da je superiornost božijeg bića u odnosu na ljude sveobuhvatna i apsolutna, ova činjenica još više dobija u značaju tako da su poruke koje proizlaze iz teksta molitve jednako važne koliko i sam njen sadržaj. Način na koji se obraćamo i reči koje biramo da bismo dočarali veličinu sagovornika i ostale njegove vrline, bez obzira na ono što od Boga tražimo, očigledno ukazuje na saznajnu pozadinu na osnovu koje započinjemo molitvu.

Prema tome, u religijskim istraživanjima često se govori o dubinama i tajnama koje su skrivene iza površnog značenja molitve. Tajne molitve su verovanja i osećanja koja nisu izgovorena rečima molitve već samim tim činom. Osnovna i zajednička poruka u svim molitvama upućenim Bogu jeste to da čovek razgovara s Njim i da svaki razgovor ima dve strane. Bog

čuje našu molitvu i uslišava je.

*„Čuj moju molitvu kada Te pozivam
i moj glas kada Te dozivam;
pogledaj me kada se došaptavam
s Tobom!“*

Pojam „došaptavanje“ doslovno je značenje arapske reči al-munadžat koja se prevodi kao „molitva“. Više nego što govori o visini tona ili o načinu izgovaranja reči, pojam „došaptavanje“ implicira bliskost između dva sagovornika, a to je glavna karakteristika molitve na koju smo već ukazali.

Na pitanje verovesnika Muse (Mojsija) upućeno Bogu: „Jesi li daleko od mene pa da Te dozivam, ili si blizu pa da se s Tobom došaptavam?“ objavljeno mu je: „Ja sam kraj onoga ko Me pomene!“

Uporedo razmatrajući dva navedena citata, možemo zaključiti da došaptavanje ima veći i snažniji uticaj na bliskost pri razgovoru nego glasno dozivanje. Poruke koje se ne mogu glasno prenositi obično su poruke suptilnijeg i profinjenijeg sadržaja. S obzirom na to da se razgovor s božijim bićem naziva došaptavanjem, pored bliskosti koja se podrazumeva, sadržaj razgovora takođe mora nužno da bude veoma dubok i ispunjen istinskim ljudskim vrednostima.

Kako probuditi dušu

Kao što je priroda živa, naša duša takođe može biti živa, a može biti i u dubokom snu i nemaru. Kada je budna i živa, ona će imati moć shvatanja, a to nije isto što i saznanje našeg razuma. Saznanje duše prosvetljuje i usmerava sve nas

Duhovno putovanje ljudi koji žele da razviju moć svoje duše ima posebna pravila i različite faze. Slavni Hadže Abdulah Ansari (1006–1088) opširno je pisao o karakteristikama sto različitih stupnjeva duhovnog putovanja. Svaki niži stupanj, prema njegovim objašnjenjima, uvodi u više stupnjeve duhovnog napretka.

Prvi stupanj jeste stupanj duhovnog buđenja. Svi mi, u dubinama svoje duše, treba da shvatimo da se moramo probuditi i ustati iz stanja nemara. Buđenje duše je zapravo poistovećeno sa tim shvatanjem da je potrebno prekinuti san u koji smo utonuli zbog toga što smo se potpuno okrenuli promenljivim i prolaznim zahtevima tela i što se suprotstavljamo večnoj svetlosti istine. Različite pojave, dobra dela, unutrašnji glasovi i saveti mogu nam biti od velike pomoći i javiti da je krajnje vreme da se vratimo sebi i da probudimo svoju dušu.

Da bismo jasnije odredili šta tačno znači duhovno buđenje, možemo kazati da ono predstavlja istinski život duše. U stanju duhovnog sna i nemara duša je mrtva. Ona tada ne čuje, ne vidi i ne shvata. S druge strane, život možemo okarakterisati kao svetlost i, otuda, u duhovnom buđenju treba prepoznati svetlost srca. Srce svetlošću istinskog života jasno shvata i vidi šta je do sada činilo i kako se sada mora duhovno podići.

Duhovno buđenje se postiže na sledeća tri načina:

1. Potrebno je da sagledamo sve blagodati koje mogu biti lako uočljive ili skrivene. Naravno, te mnogobrojne blagodati mi nipošto ne možemo prebrojati. Mnoge od njih nismo mogli nikako ni da zaslužimo jer smo tek u okrilju njih počeli da delujemo i da naknadno pokazujemo svoje zasluge. Otuda, moramo biti svesni toga da smo nemoćni da na delu pokažemo svoju zahvalnost jer svako naše novo delo biće plod brojnih novih blagodati, od kojih je jedna – blagodat samog života.

2. Budan čovek mora biti svestan brojnih blagodati iz svog okruženja, a s druge strane ne sme olako preći preko izazova i opasnosti koje mu prete. U prethodnom delu govorili smo o blagodatima koje su povezane sa duhovnim buđenjem. Međutim, duhovno buđenje se može ostvariti i tako što ćemo se jasno prisetiti svojih prekršaja i zlih dela. Potrebno je da shvatimo da smo tako učinili zločin protiv svoje duše jer smo je izložili brojnim duhovnim opasnostima. Otuda, moramo biti spremni da to nadoknadimo i da svoju duhovnu slobodu pronađemo u čistoti duše.

3. Posebno je značajno da obratimo pažnju na to kako dani brzo prolaze i kako nam je život sve kraći. Osoba čija se duša probudila odlično shvata da više nema mnogo vremena, da ne sme kvariti vrednosti svog života, nego da mora nadoknaditi ono što je prošlo i izgraditi dane koji su preostali.

SPOMENICI KULTURE

Tajni pozivi mudrosti Škola *Han* u Širazu

Zidovi, prostorije, dvorišta, bašte i sve u njoj, i danas se prisećaju zvukova ushićenih koraka znatiželjnih studenata koji su odzvanjali u hodnicima i najavljivali početak novog naučnog dana. Iz svojih dubina, oni i danas šire miomiris uzavrelih naučnih polemika, te prenose čari uzvišenih došaptavanja s Bogom koja su svakodnevno stvarala njenu upečatljivu istoriju. Škola Han u Širazu zasvagda će predstavljati jedan od najznačajnijih spomena islamske kulture i učenosti

Iako potvrđujemo da je ova škola danas uglavnom poznata po tome što je u njoj filozofska predavanja održavao slavni Mula Sadra Širazi početkom XVII veka, ipak, ne treba zaboraviti ni grandioznu tradiciju koju su predstavnici drugih islamskih nauka, a naročito muslimanski pravници, utemeljili boraveći u njenim prostorijama. Naime, nastavno i naučno usmerenje prvih generacija ove škole išlo je ka tome da u njoj budu izložena vrhunska predavanja iz svih značajnijih disciplina islamskih nauka. Otuda, između ostalog, ona u najboljem svetlu predstavlja i veliku disciplinarnu širinu samog islama.

Izgradnja škole *Han* u doba safavidskog šaha Abasa I (vladao 1588–1629), u naselju Ishak-beg u Širazu, otpočeta je po naredbi

Alahverdi-hana Afšara, tadašnjeg upravnika Širaza. Taj projekat je, po Alahverdijevoj smrti, nastavio njegov sin Imamkoli-han, koji ga je u potpunosti zaključio 1615. godine. Škola je sagrađena na dva nivoa, na površini od preko 5000 kvadratnih metara. Velika bašta koja je u to doba tajanstveno uokvirila podsećala je na školjku koja svoj dragulj čuva od svih opakosti. Shodno utemeljenim principima islamske tradicionalne arhitekture, kada su škole i obrazovne institucije u pitanju, prostorije su uglavnom bile sagrađene s pogledom unutra, ka bašti, da bi se studentima omogućio što veći mir. S druge strane, preko stotinu manjih i većih soba i učionica garantovalo je polaznicima ove škole jednostavan, udoban i veoma kvalitetan naučni napredak.

